

Udviklingen af det røde fynske Malkekvæg og Afsætningsforholdene for det til Østersølandene.

Efter et Foredrag i Fyens Stifts patriotiske Selskab.

Af

Dyrlæge S. P. N. Andersen.

Der er i Løbet af de sidste 9—10 Aar skrevet og talt saa meget om vort gode Kvægs Udvikling, at der vanskelig kan drages nye, ukjendte Forhold frem, men det er jo som bekjendt et Spørgsmaal, der, hver Gang det drages frem, plejer at faa hver god Fynboes Hjerte til at banke lidt livligere og ikke uden Grund, thi Kvæget her paa Øen er virkelig vor Stolthed paa Husdyrbrugets Omraade, ja, man kunde næsten sige, den betydeligste Del af vort Driftsapparat. Der kan derfor være god Grund til ret ofte at tage dette Æmne for sig til Overvejelse, for om mulig at fremholde de Fejl, vi bør søge afhjulpne. Vort Kvæg søges mere og mere til andre Pladser som forbedrende Element, og det bør derfor være en af vore fornemste Bestræbelser at søge det udviklet til en saa høj Grad af Fuldkommenhed som muligt. Kan det lykkes for os at idealisere vort Kvæg mere og mere, vil den anden Del af Spørgsmaalet lettere være besvaret.

Jeg fremsætter derfor stadig den Tanke, at det, vi stedse maa holde os for Øje, er en større Fuldkommenhed af vort Kvæg, og: decideret Udvikling i Retning af

at give megen og god Mælk, men jeg føjer til med absolut Bibeholdelse af den gode Kropbygning og gode Konstitution. Kan vort Arbejde og Udviklingen føre os dertil, at vi kunne fremstille vort Kvæg med en regelmæssig, kraftig og sund Konstitution, forbunden med Evne til at give megen og god (o: fed) Mælk, ja da M. Hrr., vil vor Overproduktion af Levekvæg være let at afsætte, thi overalt vil godt Malkekvæg finde et godt Marked i de mejeridrivende Lande og i Særdeleshed i Lande som Østersøprovinserne, hvor Landbruget i sin Helhed er i stærk Opkomst. — Mindes man tilbage herhjemme, da vil det sikkert være mange bekendt, at den Periode, der her i Landet fulgte efter Hoveriets Afløsning, Mærglingens og Drainingens Indførelse, var meget stærkt importerende af Kvæg fra Sønderjylland, og det var jo ikke i nogle faa Aar, vi importerede, men i en Periode, der strakte sig langt ud over en Menne-skealder, og paa lignende Maade vil det formentlig ogsaa gaa med Østersølandene, hvor Landbruget særlig hos de mindre Jordbrugere omtrent staar paa samme Standpunkt, som det stod paa hos de danske Bønder fra 1820—40.

Kaste vi imidlertid et Blik tilbage paa den Udvikling, Kvæget paa Fyn har gennemgaaet, viser det sig, at Mønstret stedse — i al Almindelighed — har været Malkekvæg efter den Model, som vi saa hist og her i Sønderjylland. Der har vel til Tider gjort sig andre Strømninger gjældende, men disse have været af en stakket Varighed og have egentlig ikke skadet den jævne, støtte Udvikling. Ganske enkelte gamle Avlscentre ere vel derved gaaede til Grunde, men til Gjengjæld ere nye og mere livskraftige fremkomne. Ser man hen til de Aarsager, der have været medvirkende ved Udviklingen af det fynske Kvæg, da er det vel sikkert, at den stedlige Pleje hele Tiden har spillet en overordentlig stor Rolle, men paa den anden Side er her dog ingen Stamme, der udelukkende er udviklet paa Grundlag af det originale,

fynske Kvæg, og særlig de, der nu have nogen Betydning, have alle modtaget de første, forbedrende Elementer fra Sønderjylland, i højere eller lavere Grad. Men jeg maa da bestemt advare mod den Tanke, at Kvæget paa Fyn, som Følge af den tidligere foretagne Krydsning, derfor nu skulde blive betragtet som et Krydsningsprodukt, det er det ikke, Formen, Typen og Anlæg have naaet en saadan Grad af Fasthed, at Racen: »Rødt fynsk Malkekvæg« har Ret til Karakteren Konstanthed. Interessant er det at følge Udviklingen og se, hvorledes denne har spredt sig ud fra ganske enkelte gamle Avlscentre, der tildels endnu bestaa. Som særlig betydningsfulde skal jeg nævne de gamle Steder: Brændekilde-Væde, Rønninge, Aarslev, Ladby og Ryslinge. Til disse Steder kunne næsten alle vore nuværende Stammer føres. Men Udviklingen har taget Fart, og det Tal, der nu har erhvervet sig Stammenavn her paa Fyen, er ret betydelig, og naar man færdes noget omkring, ser man, at her ere mange Besætninger, der i de senere Aar have arbejdet sig frem til en betydelig Avlsværdi og til Anerkjendelse. Men hvis man nu vilde tænke, at man over hele Linien her paa Fyen staar med Racekvæg, da gjør man sig skyldig i en stor Misforstaaelse. Endskjønt jeg ikke kan bekræfte mine Udsagn med Tal, saa drister jeg mig dog til at sige, at man næppe endnu har over 10% af hele vor Kvægbestand, der med Rette tilkommer Racenavnet. Her er altsaa endnu et stort Arbejde at gjøre, men Forholdene ere selvfølgelig nu langt lettere at arbejde under end tidligere; thi nu har man ikke alene et rigeligt, forbedrende Materiale ved Haanden, men ogsaa Exemplet, og der ydes som bekjendt nu Opdrætterne en ganske anderledes Støtte og Vejledning m. H. t. den Retning, Udviklingen bør tage, end i tidligere Tid. Men om man end tør sige, at man nu her paa Fyn har et rigeligt og fortrinligt Materiale at arbejde videre med og en offentlig Ledelse, der fuldt ud har Forstaaelsen af, i hvilken Retning Avlen bør gaa og,

saavidt jeg skjønner, er i nøjeste Overensstemmelse med Opdræterne, saa er her dog Ting, og det af ret alvorlig Natur, som man ikke fuldt ud tager med i Betragtning. Man er fuldt enige om Typen; vi forlange kraftige Dyr med en stor Omsætningsevne, og man begynder at tage noget Hensyn til den Mælks Beskaffenhed, vore Køer producere. Jeg har alt for nogle Aar siden her i Selskabet gjort opmærksom paa den Betydning, det har, om Koens Mælk har et større eller mindre Fedtindhold, og det vil sikkert ogsaa være d'Hrr. bekjendt, at man nu nøjere søger at faa Rede paa, hvorvidt Evnen til at give fed Mælk staar i nærmere Forbindelse med Individet eller Slægten. Man har villet gjøre gjældende, at Plejen ingen Indflydelse har paa Mælksens Fedtindhold, men at Evnen til at give fed Mælk ene skyldtes Arveligheden, altsaa ligger i Slægten. Rent fysiologisk set, synes dette at være en Absurditet, at Plejen ingen Indflydelse udøver, thi talrige Erfaringer vise dog, at forskellige Græsgange for samme Hjords Vedkommende give Mælk af højst forskjellig Beskaffenhed, og det maa dog vel ogsaa være den fornuftigste Tanke, at Malkekoens Mælks Beskaffenhed gennem mange Generationer lader sig paavirke af den Ernæring, Dyrene have modtaget. Men paa den anden Side, da maa det ogsaa erkjendes, at ligesaavel som Evnen til at give megen Mælk kan blive og er bleven et konstant Racetræk, ligesaavel maa Evnen til at give fed Mælk kunne fæstnes saaledes, at den kan nedarves i kommende Slægter, vel at mærke, saalænge som dette specielle Anlæg støttes af Plejen, og i saa Henseende vil dette Anlæg formentlig nøje følge Lovene for arvelige Anlæg i Almindelighed. —

Bortset fra den sande Aarsag til Frembringelsen af en bedre Mælk — megen Mælk staar i første Række — da er det givet, at man ved Udvalget bør tage et strængt Hensyn til Spørgsmaalet, thi den Ko eller, om man vil, den Familie, der ogsaa har faaet Anlægene fæstnede m. H. t. at give fed Mælk, er selvfølgelig et godt Stykke

længere fremme i Udviklingen og, om man vil, i højere Grad forædlet. — Fordringen om det velformede Dyr med god Omsætningsevne søger man i Almindelighed at faa opfyldt, men der er en anden Fordring, som vi beklagelig nok endnu behandle med altfor stor en Ligegyldighed, nemlig Fordringen om en sund Konstitution. Jeg kan ikke andet end formane til en kraftig og energisk Optræden mod den stedse nagende Orm, Tuberkulosen, der tærer paa vort Kvæg. Man slaar sig altfor ofte til Ro med, at det ikke er saa slemt. Jeg har imidlertid en anden Opfattelse og kan ikke noksom opfordre til ved alle mulige Midler at søge at begrænse Tuberkulosen i vore Besætninger, og det bliver nødvendigt at gjøre det, ikke alene for vor egen Skyld, men ogsaa for at bevare vor gode Afsætning, saavel af Levekvæg som af Slagtekvæg. Naar jeg her skulde tillade mig at anvise Vejen til Sygdommens Begrænsning og angive de Midler, der staa til vor Raadighed, da findes der sikkert ingen bedre og mere solid Vej end den, der er anvist af Prof. Dr. Bang, der særlig støtter sig til den Hjælp, vi have i Tuberkulinet.

Der er vel foretaget en Del Undersøgelser med Tuberkulin her paa Fyn, men desværre ere næsten alle disse Undersøgelser foretagne i Besætninger, hvis Avlsværdi ikke er synderlig bekjendt; de mere fremragende Opdrættere holde sig tilbage, som frygtede de for at faa opgjort deres Status paa dette Omraade. Jeg forstaar godt den Ængstelse, man nærer, men jeg forstaar ogsaa, at man før eller senere bliver nødsaget til at gribe Sagen mere energisk an, hvis ikke man skal løbe den Risiko, at andre Landsdele gaa uden om os. Det fynske Kvæg har faaet en ypperlig Anerkjendelse for dets gode Bygning og gode Produktionsevne; lad det ogsaa faa en lignende Anerkjendelse for en sund og kraftig Konstitution.

Maalet for vort Arbejde paa Kvægavlens Omraade bør nu være Tilvejebringelsen af Dyr med en sund og kraftig Konstitution med Evne til at give megen og god

Mælk. Kan det lykkes for os, vil ikke alene vore Naboer søge hertil for at kjøbe Levekvæg, men ogsaa Udlandene i stedse højere Grad.

Fyn har alt — og specielt Kvægavlsforeningen Fyn — begyndt at exportere Kvæg til Udlandene, særlig til Sverig og Østersølandene. Paa Grund af de spredte Udbrud af Mund- og Klovesyge, der forekom her i Landet, har Sverig foreløbig lukket for os; det var ellers ret betydelige Partier, der gik derover og forhaabentlig aabnes der igjen for Sverig. Skal vor Export imidlertid faa noget rigtigt Sving, da bliver det nødvendigt at reklamere noget mere, der maa noget af Tidsaandens Sving over Sagen. Forholdene ere jo saaledes overalt, at sovende kommer man ikke frem. Jeg skal saaledes blot tillade mig at henlede d'Hrr.'s Opmærksomhed paa Forholdeneovre i Angel; der forstaar man ganske grundig den Kunst at kunne reklamere for Racens Fortrinlighed, til Trods for, at man selv af al Magt stræber efter at komme bort fra den altfor fine Type. Man udgiver Pjecer indeholdende fortrinlige Afbildninger og Lovprisninger over Dyrenes Produktionsevne. Saadanne Pjecer udstrøs i Masser paa Pladser, hvor Kvæget har begyndt at finde Indgang. Endvidere har manovre i Angel indført en Slags Beskyttelsesmærke, idet alt Kvæg, der fødes derovre, bliver indbrændt med A. R. eller A. A., Angler Race, Angler Aufzucht. Lignende Ofre vilde det formentlig ogsaa nok lønne sig at bruge her paa Fyn.

Hvad selve Afsætningen af vort Kvæg til Østersølandene angaar, da kan jeg sige, at man derovre i Virkeligheden ere gode Kjøbere, naar blot det, vi udbyde, er i Besiddelse af de gode Egenskaber, som vi selv attråa. Jeg har nøje søgt at finde Rede paa, hvad det er man ønsker derovre, og at dømme efter de offentlige Udtalelser, der Tid efter anden ere fremkomne i »Baltische Wochenschrift«, er det ikke det fine Anglerkvæg, man skatter højest. Denne Slags Kvæg begyndte man — ved en Godsejer v. Mittendorff — at indføre allerede i 60erne,

men gjorde snart den Erfaring, at det fine, zarte Kvæg ikke egnede sig godt for de østbaltiske Forhold og man vendte sig da til Tønder- og Ballumkvæget, hvoraf der i nogle Aar blev indført en Del, indtil disse fortrinlige Malkestammer bleve gennemkrydsede med Korthorn. De Fordringer, man i de østbaltiske Provinser stiller til Malkekvæget, falder nøje sammen med vore; man fordrer nemlig Dyr »da nicht allein das Futter gut verwerthet, sondern auch beim Ausbrachiren sich noch im Preise hält« og denne Fordring synes de bedre Opdrættere derovre at finde opfyldt i det fynske Kvæg.

At det fynske Kvæg ikke er ringe anset derovre, fremgaar forøvrigt ret tydeligt af de Priser, vi have opnaaet, sammenlignet med de Priser, der samtidig betaltes for Kvæg af andre Racer. Godsejer v. Seidlitz har saaledes meddelt mig, at man forrige Aar paa Udstillingen i Yurjew-Dorpat har solgt drægtige Anglerkvier for 160—170 Kr. og drægtige hollandske Kvier for 180—190 Kr. Vi have derimod opnaaet c. 300 Kr. for jevnt gode fynske Kvier.

Den Maade, Exporten hidtil har været ledet paa, har været den, at man herfra har sendt Samlinger af Kvier og Tyre til Udstillingerne i Yurjew og Wenden, hvilke Udstillinger ere forbundne med Salgsskuer for Levekvæg. Vi have udstillet paa begge Pladser og have erholdt »Anerkjendelsesdiplom« for Kvier og Sølv- og Broncemedailler for Tyre. Med Hensyn til Afsætningen, da har Yurjew-Pladsen været den bedste, særlig for Tyrenes Vedkommende. I Wenden synes man derimod at have mere Tilbøjelighed for de finere Tyre, medens man tillige der vare gode Købere til vore brede Kvier: Tanken med disse Fremsendelser af vore Dyr har jo været den, at vi saaledes ved at udstille skulde kunne drage Kjøbere herover, og noget saadant har ogsaa fundet Sted, idet nogle Godsejere sidste Efteraar lod opkjøbe c. 70 Kvier herovre. — Fra enkelte Godsejere derovre har jeg modtaget Ordre om at opkjøbe Dyr, ligesom jeg ogsaa

af Udstillingskommiteen i Sydlivland er bleven opfordret om at fremsende Dyr — særlig Kvier til Udstillingen i Wenden. —

Saavidt jeg skjønner, skal man vedblive med at fremsende gode Prøvekollektioner til de to store Skuer i Yurjew og Wenden og paa den Maade reklamere ved at fremsende noget rigtig godt. — Fra Angel møder man paa hvert af de nævnte Steder med Samlinger, og det fører selvfølgelig til, at ikke alene de udstillede Dyr sælges, men at der ogsaa tegnes Ordre paa nye Leveringer. Har man kun noget virkelig godt at undvære, da vil det ikke være vanskeligt at finde en god Afsætning. Udskudsvaren skal man derimod ikke vente at finde Afsætning for derovre, thi de Folk, der have Raad til at ofre noget til Forbedring af deres Stammer, ved ogsaa at kunne bedømme Varens Godhed, deres Fordringer ligge ikke under vore.

Af flere Godsejere derovre, men dog i Særdeleshed af Hr. v. Sejditz til Meyershoff, et Par Mil fra Yurjew, have vi mødt megen Velvillighed. Da vi saaledes sidste Sommer sendte 40 Tyre og 30 Kvier til Udstillingen i Wenden, men ikke opnaaede at faa alle Tyrene solgte, fik jeg strax Tilbud fra v. Sejditz om Plads hos ham, indtil Udstillingen blev afholdt i Yurjew, hvilket Tilbud selvfølgelig blev modtaget. De tiloversblevne Tyre, c. 20, maatte jeg altsaa overlade til v. Sejditz, der saa besørgede dem udstillede og solgte. En væsentlig Hage klæber der imidlertid ved Sagen, idet Omkostninger hidtil have været temmelig høje, c. 70 Kr. pr. Stk.; ved en anden Ordning af Sagen haaber jeg imidlertid at kunne reducere Omkostningerne til c. 45 Kr. pr. Dyr. —

Foruden det Marked, det fynske Kvæg alt har fundet i Livland, have vi nu ogsaa fundet Vej til Finland, men man er rigtignok noget mere fordringsfulde deroppe, end man hidtil har været i Livland. Kjøberne fra Finland forlange nemlig absolut Sikkerhed for, at Dyrene ikke ere tuberkuløse, og det af den Grund, at en dansk Kvæg-

handler tidligere har sendt en Samling dansk Kvæg derop, som alle vare tuberkuløse. — Forhaabentlig vil det lykkes os at føre Bevis for, at saa slet staar det ikke til med os. Jeg har nu iaar havt Lejlighed til at købe og fremsende 30 Dyr til en Godsejer deroppe, og alle disse Dyr vare prøvede med Tuberkulin, før de afsendtes. — Saavidt jeg skjønner, vil Finland ogsaa blive en ret god Afsætningsplads for vor Overproduktion af Levekvæg. Spørgsmaalet kunde maaske snarere blive, om vi kunne undvære ret meget af vort gode Kvæg til Udlandet, om ikke vi selv have Brug derfor, og da er jeg, i H. t. hvad jeg før sagde, mest tilbøjelig til at tro, at man mange Steder her i Landet endnu har Brug for al det Gode, der haves tilovers, men den Tankegang kan den bedre Opdrætter selvfølgelig ikke fuldt følge; for ham gjælder det om at gjøre sin Bedrift lønnende og maaske ogsaa om ikke at skabe sig Konkurrence paa nært Hold.
